

yabancı ülkelere tahsile gönderilen ve Guillaume'dan ders alan çok sayıda öğrencinin ondan hayli etkilendiğini belirtmişlerdir (Mustafa es-Sibâî, s. 30; M. Abdülfettâh Uleyyân, s. 26).

Eserleri. 1. *The Traditions of Islam. An Introduction to the Study of the Hadith Literature* (Oxford 1924; Beyrut 1966; Lahore 1977). 2. *Al Chahristani, Nihayat al-Iqdam* (London 1934; Şehristânî'nin *Nihâyetü'l-ikdâm ft 'ilmi'l-ke-lâm* adlı eserinin tenkitli neşri). 3. *Islam* (London 1954, 1990). 4. *The Life of Muhammad. A Translation of Ishaq's Sîrat Rasul Allah. With Introduction and Notes* (Oxford 1955; *Sîretü İbn İshâk*'ın İngilizce tercümesi). 5. *New Light on the Life of Muhammad* (Manchester 1960). Guillaume'un önemli makalelerinden bazıları da şunlardır: "Where was al-Mas'yid al-Aqşâ?" (*Al-Andalus*, XVIII [1950], s. 323-336); "The Version of the Gospels used in Medina circa A. D. 700" (a.e., XV [1950], s. 289-296); "Christian and Muslim Theology as Represented by Al-Shahrastâni and St. Thomas Aquinas" (*BSOAS*, XIII [1950], s. 551-580); "Some Remarks on Free Will and Predestination in Islam (together with a translation of the Kitabu-l Qadar from the Sahih of al-Bukhari)" (*JRAS*, I [1924], s. 43-63); "A Debate between Christian and Muslim Doctors" (*JRAS* [centenary supplement, 1924], s. 233-244).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Guillaume, *The Traditions of Islam. An Introduction to the Study of the Hadith Literature*, Oxford 1924 — Beyrut 1966, s. 5, 6, 12-13, 19; a.mlf., *Islam*, London 1959, arka kapak; a.mlf., *New Light on the Life of Muhammad*, Manchester 1960, s. 5-10; H. A. R. Gibb, *Mohammedanism*, Oxford 1970 — New York 1982, Önsöz; M. M. Azami, *Studies in Early Hadith Literature*, Indianapolis 1978, Giriş, s. XVII, 18, 262-263, 285, 288-292, 302; Mustafa es-Sibâî, *el-İstisrâk ve'l-müsteşri-kün mâ lehüm ve mâ aleyhim*, Beyrut 1979, s. 30; M. Abdülfettâh Uleyyân, *Edvâ' ale'l-istişrâk*, Kahire 1980, s. 26; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşri-kün*, Kahire 1980, II, 117-118; Mîşâl Cühâ, *ed-Dirâsâtü'l-'Arabîyye ve'l-İslâmîyye ft Ūrûb-bâ*, Beyrut 1982, s. 48-49; İsmail Cerrahoğlu, *Tefsîr Usûlü*, Ankara 1983, s. 47; Yaşar Kutluay, *İslâm ve Yahudi Mezhepleri*, Ankara 1985, s. 22, 114; M. Ahmad Anees — A. N. Athar, *Guide to Sira and Hadith Literature in Western Languages*, London 1986, s. 67, 94, 106, 199, 226, 239; Ahmet Parlakışık, *Oryantalizmin Sorular*, İstanbul 1995, s. 87-150; "Profesör A. Guillaume'in İstanbul Üniversitesinde 'Garp-te İslam Tedkikleri' Mevzuuna Dair Verdiği Konferanslar", *İTED*, 1/1-4 (1953), s. 119-145; Zeki Velidi Toğan, "XXII. Beynelmîlel Müsteşriker Kongresinin Mesaisi ve İslam Tedkikleri", a.e., s. 13.



İLHAN KUTLUER

GÜL

(الغول)

Câhiliye Arapları'nda efsanevi bazı varlıklara verilen ad.

Sözlükte, "bir kimseyi bilemeyeceği yönden ansızın yakalamak, helâk etmek" anlamına gelen gavl kökünden türemiş bir isim olup "insanı şaşkınlıkla yakalayıp helâk eden şey" demektir (çoğulu ağvâl ve gîlân).

Câhiliye Arapları'nın folklorundan söz eden kaynakların tasvirlerine göre gül her renge ve şekle girebilen, ıssız çöllerde insanı şaşırtıp öldüren çirkin görünümülü bir yaratıktır. Geceleyn yalnız dolaşan insanlara değişik biçimlerde görünür ve onları aldatıp yok eder. Sadece ayakları değişmez ve eşek toynağına benzeyen ayaklarından tanınır. Kılıçla vurulan ilk darbeye ölür, ikinci bir darbe vurulursa yeniden canlanır. Câhiliye inancına göre güllerin aslı, göklerden gizlice haber almaya çalışan veya insanlara güzel kadınlar şeklinde görünen, onlarla evlenen cinlere (sil'ât) dayanmaktadır. Bu tür cinleri parlak bir ışık (şihâb) kovalar ve neticede bir kısmı yanıp ölür, bir kısmı da denize ve karaya düşer. Denize düşenler timsah, karaya düşenler de gül olur (Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvîni, s. 391). Câhiz, gülün Câhiliye devri Arap şiirine konu teşkil ettiğini nakleder (*Kitâbü'l-Ḥayevân*, VI, 53). Hz. Peygamber'i öven şairlerden Kâ'b b. Zühayr de *Ḳaşîdetü'l-bürde*'sinde gülün değişik renklere girişine temas eder (s. 29).

Kur'an-ı Kerîm'de şeytanların ve cinlerin varlığından açıkça söz edilmesine rağmen gülden bahsedilmemekte, sadece cennet şarabının akli dengeyi bozmayan bir nitelikte olduğu belirtilirken "gavl" kelimesi kullanılmaktadır (es-Sâfât 37/47); bunun ise Câhiliye inanışlarına konu olan gül ile ilgisi yoktur.

Hadis literatüründe güle yer veren rivayetlerin bir kısmında böyle bir varlığın bulunmadığı belirtilirken bir kısmında, gülün evlere yaklaşmaması için besmele çekilmesi ve Âyetü'l-kürsî okunması, şerrinden korunmak için de ezan okunması tavsiye edilmiştir (*Müsned*, III, 305; Müslim, "Selâm", 109; Tirmizî, "Feza'îlü'l-Ḳur'ân", 3). Birbirleriyle çelişen bu hadislerin yorumu konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ebû İshak el-İsfereyîni ve Zemahşerî başta olmak üzere âlimlerin çoğunluğu, birinci gruptaki hadisleri dikkate alarak gül diye bir varlı-

ğın bulunmadığını, bunun Câhiliye Arapları'nın asılsız inançlarına dayandığını belirtmişlerdir. İki grup hadis arasındaki çelişkiyi ortadan kaldırmaya çalışan hadis âlimleri ise gülün varlığına işaret eden ikinci grup hadisleri esas alarak onun mevcudiyetini kabul etmişler ve birinci gruptaki hadislerde, gülün her şekle girip insanları yok edebilen bir yaratık olduğu tarzındaki inancın asılsızlığına dikkat çekildiğini söylemişlerdir.

Câhiliye dönemi inançları arasında yer alan, kuş ve benzeri hayvanların uğursuzluğuna, mikropsuz hastalıkların si-rayetine, insan karnında açlık hissini doğuran yılan gibi bir canlının mevcudiyetine ve gül türünden öldürücü hayaletlerin varlığına dair telakkilerin bâtıl olduğunu kesin bir dille ifade eden birçok hadis vardır (meselâ bk. Buhârî, "Ḥîb", 19, 43-45, 54; Müslim, "Selâm", 102-116; Ebû Dâvûd, "Ḥîb", 24; krş. Muhammed es-Saîd b. Besyûnî, VII, 267-272). Buna karşılık, Câhiliye inançlarının kalıntısı olarak bir hayaletin görülmesi durumunda da besmele çekmek ve ezan okumak gibi müslümanların mâneviyatını güçlendiren uygulamalar tavsiye edilmiştir. Konuyla ilgili rivayetlerde bu tür vesveselerin cinlerden ve şeytandan gelebileceğine işaret edilmiştir. Bu husus da gülün ontik bir nitelik taşımadığını göstermektedir.

Eski Arap ve İran masallarına konu teşkil eden gül efsanesi Anadolu-Türk folkloruna cadı, umacı, dev anası, gul-yabani, karakoncolos gibi adlarla geçmiş, Batı folklorunda da "ne insan ne hayvan olan, kadavra ve çocuk yiyerek beslenen" niteliklerle yer almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "gvl" md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, "gül", "gîlân" md.leri; *Müsned*, III, 305, 312; Buhârî, "Ḥîb", 19, 43-45, 54; Müslim, "Selâm", 102-116; Ebû Dâvûd, "Ḥîb", 24; Tirmizî, "Feza'îlü'l-Ḳur'ân", 3; Kâ'b b. Zühayr, *Ḳaşîdetü bânet Sü'ad*, Beyrut 1406/1986, s. 29; Câhiz, *Kitâbü'l-Ḥayevân*, VI, 53, 165, 171, 195, 248, 255; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Kahire), III, 340; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, III, 396; Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvîni, *'Acâ'ibü'l-mahlûkât* (nşr. Fârûk Sa'd), Beyrut 1978, s. 391; Bedreddin eş-Şiblî, *Aḥkâmü'l-cân* (nşr. Seyyid el-Cemîlî), Beyrut, ts. (Dâru İbn Zeydün), s. 36; Demîrî, *Ḥayâtü'l-hayevân*, II, 130-134; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VI, 728-730; Muhammed b. Hişam el-Ensârî, *Şerhu Ḳaşîdeti Kâ'b b. Zühayr* (nşr. Mahmûd Hasan Ebû Nâci), Dimaşk 1401/1984, s. 135; Muhammed es-Saîd b. Besyûnî, *Mevsû'atü etrâfi'l-hadîsi'n-nebeviyyi's-şerîf*, Beyrut 1410/1989, VII, 267-272; "Gül", *TA*, XVIII, 112; D. B. Macdonald — [Ch. Pellat], "Ḡül", *EL*² (İng.), II, 1078-1079; Th. Nöldeke, "Arabs (Ancient)", *ERE*, I, 669-671.



İLYAS ÇELEBİ